

OM KONFISKASJON AV FIENDEGODS

AV HØYESTERETTSADVOKAT H. KJÆR MORDT

Spørsmålet om anvendelse av lov om fiendegods på her bosittende tyske statsborgere foreligger for domstolene og blir ikke berørt i denne artikkel. Nedenfor gjennomgår jeg bare de finansielle følger av konfiskasjonen på grunnlag av Parisoverenskomstens bestemmelser.

Seierherrene var etter den annen verdenskrig klar over at de måtte ordne seg med krigsskaderstatning fra de beseirede land på en annen måte enn gjennom Versaillestraktaten. De ble derfor enige om å ta en vesentlig del av erstatningene gjennom fiendtlige aktiva i de nedkjempede land og i utlandet. Ved Potsdamavtalen av 1. august 1945 ble derfor de allierte enige om at Sovjet til dekning på sitt erstatningskrav skulle få overført industrielt utstyr m. v. fra den sovjet-russiske okkupasjonszone og de tyske aktiva i Bulgaria, Romania, Ungarn og i den østlige del av Østerrike — og dessuten visse prosenter av det industrielle utstyr, som ellers ble beslaglagt i Tyskland. De andre allierte skulle få dekket sine krav ved leveringer fra de vestlige

okkupasjonszoner av Tyskland og av tyske aktiva i det øvrige utland.

Med hensyn til de tyske aktiva, som de vestallierte land således skulle ha, gjelder for de 3 store, USA, England med dominions og Frankrike et eget forhold, som man først og fremst må være klar over. Alle disse land hadde innen sitt territorium et meget stort antall fiendtlige borgere som tilsammen representerte uhyre store økonomiske interesser. I disse 3 land er som den store hovedregel slik eiendom ikke blitt berørt av konfiskasjonsreglene. Ingen av disse makter har ønsket å røre slike personers eiendom. Det er en mengde hensyn som tilsier det. Disse land hadde utformet et «fiendebegrep» på grunnlag av domicilprinsippet som ble gjennomført i særskilte lover og som forbød forretningsforbindelser med fienden i USA og England ved de såkalte Trading with the Enemy Acts. Hva spesielt angår lovgivningen i USA og England var og er fremmede statsborgere ikke å anse som fiender for såvidt de har vært fast bosatt i England eller USA med mindre de etter den framgangs-

måte som var foreskrevet i de respektive land spesielt ble erklært for å være fiender. I England skjedde dette ved at Board of Trade gjorde henvisning til High Court for å få oppnevnt en Custodian, samtidig som retten ga ham de nødvendige fullmakter med hensyn til administrasjonen og bestemte varigheten. I USA var det presidenten som ved spesiell proklamasjon av lister anga hvilke personer eller firmaer skulle anses som fiender. I virkeligheten gjaldt i mange henseender de samme regler for fremmede statsborgere bosatt der som for egne undersåtter. I begge land kunne Trading with the Enemy Act anvendes også mot eget lands undersåtter. Som følge av disse bestemmelser var det bare i meget liten utstrekning at tyske statsborgere bosittende i England og Amerika fikk sine formuer beslaglagt under krigen. Slike personer fikk ikke engang oppgaveplikt over sin formue etter loven i USA.

Ingen av disse 3 store hadde derfor etter seieren tenkt på å konfiskere slike personers private formue.

På basis av Potsdamavtalen ga kontrollrådet, (de 4 store) høsten 1945 en lov om beslaglegging av tyske fiendtlige aktiva i utlandet, og denne lov gjaldt overensstemmende med avtalen bare slik eiendom som tilhørte tyske statsborgere, som hadde nytt fulle rettigheter som tyske borgere under den tyske riksoverstyret etter 1. september 1939 og etter denne tid hadde oppholdt seg på territorium under tysk kontroll. Og dette var

jo ikke tilfelle med de fiendtlige undersåtter som den hele tid hadde oppholdt seg i deres land.

Allerede under Jaltakonferansen var det en hemmelig avtale mellom stormaktene om at krigserstatningene fra Tyskland skulle fordeles i forhold til hvert lands innsats i krigen. I desember 1945 ble så de allierte land sammenkalt i Paris for å treffe en ordning til fordeling av skadeserstatningen vedrørende disse tyske aktiva og der ble inngått en overenskomst om hvorledes denne fordeling skulle skje — Parisoverenskomsten. Det er jo klart at når fordelingen skulle foretas etter hvert lands innsats i krigen måtte dette ha til følge at et land som Norge bare fikk en beskjeden andel. Under konferansen ble erstatningsytelsene delt i 2 kategorier: Kategori A som omfatter alle former av tyske erstatningsytelser unntatt dem som er nevnt i kategori B, det vil fortrinnsvis si tyske tilgodehavender på eget område og i nøytrale land samt eventuelle leveringer fra løpende produksjons- og industriarbeid, utstyr og tyske skip. Den andel Norge fikk i disse erstatningsytelser ble 1,3 pst. vedrørende kategori A og 1,9 pst. vedrørende kategori B.

Der ble samtidig opprettet et internasjonalt erstatningsbyrå som skulle få oppgaver fra alle de interallierte land om hva hvert land beslagla innen sin jurisdiksjon. Erstatningsbyrået skal så på grunnlag av disse oppgaver og i henhold til nærmere vedtatte avregningsregler beregne den andel hvert land

skal ha. Overenskomsten mangler bestemmelser om at de enkelte land som måtte ha fått for meget skulle tilbakebetale det overskytende. Dette spørsmål står for så vidt fremdeles åpent, men det gjelder her vitterlige internasjonale forpliktelser som på en eller annen måte må innfris.

De egentlige fordringshavere ble selvfølgelig de tre store som etter overenskomsten vedrørende kategori A (som er den gruppe som jeg for oversiktens skyld holder meg til), skulle ha: England med dominions 35,3 pst., USA 28 pst. og Frankrike 16 pst., tilsammen 77,3 pst., mens resten 22,7 pst. ble delt på de andre 10 allierte.

Når hver enkelt land således skulle oppgi verdien av de tyske aktiva innenfor sin jurisdiksjon til Erstatningsbyrået og Norge bare skulle ha en beskjeden prosent tilbake, er det klart, at det har meget å si, i hvilken utstrekning slikt beslag og konfiskasjon skal finne sted.

De tre store sørget selvfølgelig for at der overensstemmende med kontrollrådets lov fra november 1945 kom inn i overenskomsten slike bestemmelser at de ikke pliktet å oppgi til Erstatningsbyrået sine egne fiendtlige undersåtters formue. Parisoverenskomsten bestemte nemlig, at hvert enkelt land skulle utforme sitt fiendebegrep og de tre store hadde altså allerede slik lovgivning at der hjemmehørende fiendtlige undersåtter var unntatt fra fiendebegrepet.

Flere av de andre land har ikke vært oppmerksom på dette men har i sine fiendelover formet fiendebegrepet slik at det

knytter seg til statsborgerkapet, hvilket medfører at også fiendtlige statsborgere i eget land kommer inn under konfiskasjonsreglene. Hvis fiendeloven gjennomføres strengt etter dette prinsipp vil derved vedkommende land bli tilsvarende skadelidende ved at det må oppgi så meget større verdier til Erstatningsbyrået, noe som selv sagt de tre store som skal ha over 77 pst. ikke har noe imot.

Idet jeg holder meg til andelen i kategori A, vil selve oppgjøret stort sett måtte oppstilles på dette grunnlag:

I Erstatningsbyråets hovedregnskap inngår alle oppgaver fra de respektive land og nettoen fordeles etter de angivne prosent. Har Norge fått for meget står landet ansvarlig for overskuddet i forhold til de andre land.

All den stund hver land har sin andel i hva også de andre land beslaglegger, er hvert land interessert i at de andre land oppgir så meget som mulig og er selv interessert i ikke å oppgi mer enn hva det er forpliktet til. Det som et land måtte oppgi utover sin oppgaveplikt vil være en unødig tapping av verdier, hvorav man av Erstatningsbyrået bare blir godskrevet 1,3 prosent. Det vil si at av hvert kr. 100.000 som oppgis for meget, får landet godskrevet kr. 1300, mens kr. 98.700 tilfaller de øvrige allierte land. Det er således av overmåte stor betydning at der ikke foretas unødige konfiskasjoner og oppgis verdier som man ikke plikter å oppgi.

(Avsluttes i morgen.)